

ГУМАНІТАРНИЙ ПІДХІД ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ

У статті наведено доцільність використання гуманітарного підходу в професійній підготовці майбутніх учителів математики. На думку автора такий підхід є одним з основних компонентів методології процесу формування професійної культури фахівця – вчителя математики.

Ключові слова: гуманізм, гуманітарний підхід, професійна підготовка вчителів математики, професійна культура.

На межі ХХ-ХХІ ст. у період входження країн світу в постіндустріальну епоху розвитку постають все більш очевидними тенденції зміни ціннісних пріоритетів, що забезпечують суспільний розвиток. Зокрема, в економічно розвинених країнах найбільш яскраво починає проявляти себе феномен “переакцентації” джерел створення національного добробуту з експлуатації природних ресурсів, використання у великих обсягах фізичної, низькоаккумулятивної праці і фінансового капіталу на максимальне включення наукомістких технологій та інтелектуального потенціалу.

Необхідно відзначити, що в цих умовах, коли найціннішим товаром стають інформація, інтелект, професійна й особистісна надійність людей, змінюється і роль освіти, від якої, в першу чергу, залежить, чи зможе суспільство забезпечити себе необхідним для ефективного розвитку інтелектуальним і моральним ресурсом, дати можливість своїм громадянам у повній мірі розвинути свій природний і особистісний потенціал. У зв'язку з цим, практично у всіх країнах, хоча і по-різному, йде перманентний процес реформації національних систем освіти, які опинились сьогодні в умовах кризи.

Не є винятком і вітчизняна система вищої професійної освіти. Щоб мати можливість забезпечувати високий рівень підготовки фахівців для різних сфер соціально-економічного життя України, освіта повинна задовольняти цілком конкретні вимоги. Як показує світовий досвід, до таких належать неперервність, фундаментальність та універсальність, антропологізм і демократизм. Крім того, вона повинна мати механізми динамічного саморозвитку й оволодіти інноваційністю. Особлива увага при цьому приділяється підготовці вчителів, адже від них залежить виховання особистостей, здатних до саморозвитку, самовиховання та навчання впродовж усього життя. У повній мірі це стосується і майбутніх учителів математики.

Математика як елемент загальнолюдської культури, один із методів пізнання природи та суспільства має суттєвий вплив на формування, розвиток майбутніх професійних інтересів, необхідних прийомів мислення

для особистості. Проблемам удосконалення математичної освіти в сучасних умовах, розробці теоретичних і методичних аспектів навчання математики присвячено дослідження Г. П. Бевза, М. І. Бурди, О. М. Гончарової, М. І. Жалдака, М. Я. Ігнатенка, М. С. Львова, Є. П. Неліна, О. І. Скафи, С. О. Скворцової, З. І. Слєпкань, Н. А. Тарасенкової, В. Тихомирова, В. О. Швеця, М. І. Шкіля та ін. У працях вищезазначених авторів систематизовано вагомий матеріал, проаналізовано досвід навчання математики в старшій школі. Проте недостатньо дослідженими залишились питання спрямування процесу навчання математики на формування загальнокультурної компетентності як системної властивості особистості, що сприяє підвищенню якості математичної освіти учнів, розвитку свідомого, зацікавленого, вмотивованого ставлення до вивчення математики, формування особистісних якостей учнів.

Проблема формування професійної культури майбутніх фахівців не належить до числа нових. Їй присвячено досить велику кількість робіт, які написані у різні часи. Зокрема, професійну культуру та шляхи її формування досліджували: А. М. Акусок [1], Ю. В. Грицкова, С. Г. Іващенко, О. О. Кіяшко [2], І. В. Макаренко (педагогічну культуру); М. І. Бабков, В. В. Одарій [3], О. М. Тюрікова (культуру професійної діяльності); А. В. Губа, Я. О. Черньонков [7] (професійну культуру вчителя); І. В. Щоголева (комунікативні уміння майбутніх менеджерів туризму); І. А. Сенча (дослідницьку культуру майбутніх менеджерів); Г. О. Михалін (основи професійної культури вчителя математики у процесі навчання математичного аналізу); Л. Б. Нікіфорова (емоційну культуру майбутніх менеджерів); Т. П. Спіріна (професійну культуру майбутніх соціальних педагогів); С. А. Ісаєнко (професійну культуру студентів інженерно-технічних спеціальностей); С. М. Ніколаєнко [4] (управління інноваційним розвитком системи освіти). Виокремленні дослідження проводилися з позицій системного, диференційованого, особистісного, діяльнісного, проблемного, аксіологічного, гендерно-орієнтованого, розвиваючого, інтегрованого та інших підходів.

Однак у сучасних умовах, коли змінюється погляд на людину і вона починає розглядатися як “міра всіх речей”, коли формується установка на пріоритет якісних показників у всіх сферах життя суспільства і виникає необхідність у підготовці математиків, які засвоїли гуманістичні цінності демократичного суспільства, здатних компетентно застосовувати, творчо осмислювати і поповнювати отримані у процесі навчання у ВНЗ знання та вміння в умовах, що постійно змінюються, – актуальним стає питання про пошук такого підходу до процесу формування професійної культури вчителів-математиків, який би інтегрував у собі всі відомі підходи, і в той же час враховував тенденції часу. Таким підходом є *гуманітарний підхід* до організації процесу підготовки фахівців (Б. С. Гершунський, В. П. Зінченко, І. Я. Лернер, А. П. Тряпіцина, К. Роджерс (C. Rogers), Г. А. Дегтярьова, О. П. Лящ, Т. М. Петрова [5], Т. В. Прокопів [6], І. М. Тимчук).

З огляду на вищезазначне, *мета статті* полягає у виокремленні концептуальних аспектів гуманітарного підходу, що забезпечують методологічні основи формування професійної культури майбутніх учителів-математиків у процесі навчання у ВНЗ.

Ідея гуманітарності як прагнення до розвитку масштабу людиноцентрованого у кожній окремій людині, як посилення людських смислів у взаєминах людей і освіті, як розуміння того, що одним із головних продуктів людської творчості є сама людина, має багату історію. Вона бере початок в античності і проходить через всю історію наступних цивілізацій. У ній поєднуються як загальнокласичні форми, так і “країнознавча специфіка”. Особливої актуальності для вітчизняної освіти вона набула на рубежі ХХ-ХХІ ст. у зв’язку з відсутністю основи, яка виражала б загальну ідею і дух нашого часу.

Дослідники освіти (С. О. Білан, Н. М. Демченко, Л. І. Демчина, І. Б. Матяш, Н. М. Москаленко, І. І. Пасінович, О. М. Фудорова Н. В. Шевченко) зазначають, що сучасна педагогіка включає в себе найрізноманітні цілі виховання і навчання, різні методи і системи, різні програми, в ній все, у більшості випадків, безсистемно, незв’язно, розкидано, суперечливо. По суті справи, в сучасних умовах відсутні загальноприйняті принципи, ідеї та методи, які могли б керувати педагогами як в їх теоретичних пошуках, так і на практиці. У центрі домінуючої моделі педагогічного процесу знаходяться передані в інструктивно-нормативній формі предметні знання, а не цілісна особистість студента; процес навчання орієнтований на формування особистості з заданими характеристиками (модель випускника, компетентного спеціаліста), на оволодіння освітнім стандартом: професійними та ключовими компетенціями як основними результатами навчання; особистість при такому підході розуміється як типове явище, носій масової культури і соціального досвіду. Технології освітнього процесу ґрунтуються на ідеї корекції особистості “ззовні” без достатнього обліку та використання суб’єктного досвіду самого учня як активного творця власного розвитку. Навчання розглядається як головна детермінанта розвитку особистості. Слабкий ефект такої моделі очевидний, оскільки майбутній фахівець отримує фрагментарну й однобічну освіту, а питання про цілісні “людиноцентровані” знання залишається відкритим. Звідси зрозуміло прагнення гуманізувати педагогіку.

Водночас, навряд варто беззастережно абсолютизувати ідею гуманізму, яка активно проголошується в якості світоглядної основи нового підходу до організації навчального процесу внаслідок обмеженості її сучасного розуміння. Саме уявлення про людину як центр світу, про її початкову перевагу і досконалість лягли в основу виправдання всіх діянь людства. Отже, визнання виняткового положення людини у всесвіті, в свою чергу, повинно накладати на людство й особливу відповідальність, тому необхідно на основі вже існуючих філософських, психологічних, педагогічних, природничо-наукових уявлень про людину вести пошук тих світоглядних установок та ідей, які дозволять вирішити наявну проблему й уникнути

помилку у майбутньому. При цьому потрібно чітко розуміти, що гуманізація та гуманітаризація освіти хоч і близькі за своїм змістом у буденному вживанні, але не синонімічні по суті.

Гуманізм формується і затверджується як ідея людського суспільства. Про “гуманізм” можна говорити тоді, коли маються на увазі вчення, соціальні інститути, діяльність, вчинки, які піднімають людину, які сприяють її благу, щастю, свободі, справедливості. Прояви гуманізму як якості особистості позначаються терміном “гуманність”. Гуманність виховується, є сукупністю певних моральних властивостей. Вона виявляється в самовираженні особистості у світі культури, її вільному усвідомленому виборі між добром і злом, суспільним благом і егоїстичними спрямуваннями, гідністю і раболіпством, насильством і терпимістю, творенням і руйнуванням, сенсом і нісенітницею. Допомогти у цьому свідомому виборі майбутнього молодому фахівцеві повинна продумана програма гуманітаризації професійної освіти, яка дозволить увести його у простір світової культури. Саме таким чином гуманітаризація виявляється органічно пов’язаною з гуманізацією освіти.

Концепти “гуманізація освіти” та “гуманітаризація освіти” характеризують різні вектори модернізації вищої професійної школи. Якщо “гуманізація освіти” в широкому сенсі означає створення в суспільстві гуманної системи освіти, відповідної гуманістичним ідеалам (насамперед, особистісній свободі, соціальній справедливості і людській гідності), то “гуманітаризацію освіти” необхідно пов’язувати зі змістовими, організаційно-методичними та технологічними аспектами навчально-виховного процесу. Можна сказати, що гуманітаризація повинна сприяти залученню студентів до гуманістичних цінностей, подолання одномірності особистості, яка задається професійною спеціалізацією.

У результаті виділяються два проблемних поля, два реально існуючих завдання. Перше завдання можна кваліфікувати як соціальне конструювання системи освіти, що відповідає гуманістичним нормам та ідеалам. Друге завдання пов’язане з педагогічним забезпеченням формування гуманного спеціаліста, долученням особистості до багатства гуманітарної культури у межах навчального процесу та позанавчальних форм студентської активності.

Аналіз наведених наукових робіт, а також вивчення освітньої практики у ВНЗ математичного профілю, дозволяють зробити висновок, що гуманітаризація професійної підготовки вчителів-математиків передбачає формування в них гуманістично-орієнтованої професійної культури, що включає у себе такі освітні цінності, як: орієнтація на системне цілепокладання в навчально-виховному процесі; усвідомлення шкоди догматичного і конформістського пізнання; наповнення навчального процесу ціннісними смислами моральної відповідальності та громадянської активності; твердження єдності смисложиттєвих і раціонально-пізнавальних установок; підвищення культури організації професійної діяльності; розвиток інтенції до свободи творчості; подолання аутизму наукового пізнання, “замикання” його на себе, на свою власну самоцінність.

Гуманітаризація професійної освіти має багаторівневу структуру, в якій чітко виявляються світоглядний (має свою структуровану систему понять, що відображають істотні риси організації та здійснення навчального процесу), теоретичний (включає концептуальні схеми-моделі вирішення нагальних завдань, які пов'язані з наданням нової якості педагогічної реальності) і організаційно-методичний (конструктивний принцип організації діяльності, застосування технологій, відповідних гуманістичним критеріально-оціночним орієнтирам).

Виступаючи як методологічний принцип організації процесу підготовки майбутніх учителів математики, гуманітарний підхід являє собою конкретну форму антропоцентричної парадигми, який включає систему понять, що відображають істотні риси організації та здійснення процесу формування у студентів-математиків ВНЗ професійної культури; концептуальну модель вирішення завдань, які пов'язані з доданням нової якості процесу підготовки майбутніх учителів математики на сучасному історичному етапі розвитку суспільства; конструктивний принцип організації діяльності, застосування технологій, відповідних гуманістичним критеріально-оціночним орієнтирам.

Таблиця 1

Методологічні акценти гуманітарного підходу як основи формування професійної культури студентів-математиків

Акценти гуманітарного підходу	Сутність акцентів гуманітарного підходу
1	2
<i>Функціональне призначення</i>	– полягає в гуманізації процесу підготовки майбутніх учителів математиків у ВНЗ: постановці в центр уваги унікальної, цілісної особистості студента; визнання його права на різнобічний, вільний розвиток і прояв здібностей у процесі навчально-пізнавальної діяльності; затвердження в якості критерію оцінки навчального процесу максимально можливого розкриття творчого потенціалу студента; реалізації принципів рівності, справедливості, людяності як норми відносин у навчальному закладі.
<i>Мета</i>	– забезпечення розвитку гуманної особистості студента, що володіє високим рівнем професійної культури, сформованої на основі гуманітарної освіченості, прагне до максимальної реалізації своїх можливостей (самоактуалізації), яка відкрита для сприйняття нового досвіду, здатна на усвідомлений і відповідальний вибір у різноманітних професійних ситуаціях.
<i>Змістове наповнення</i>	– вимагає представляти природничо-наукову і культурну картину світу як живий процес пошуку, відкриттів, винаходів, як історичну драму ідей і людей, як усвідомлення глобальних проблем людської спільноти. Змістовий план гуманітарного підходу відкидає знеособлений характер навчально-виховного процесу та явну або завуальовану регламентованість, за якої пропонувані знання не є предметом власного усвідомленого вибору студента. Заперечується орієнтація освіти на тенденційний відбір повідомлюваних студентам знань і формованих установок.

Продовження табл. 1

1	2
<i>Основні принципи</i>	– гуманістична спрямованість професійної підготовки майбутніх учителів математиків; творчий підхід до відбору змісту освітніх моделей, вибору методів, засобів і форм спільної (викладач-студент) навчально-науково-виробничої діяльності; варіативність змісту навчального процесу; особистісно-орієнтований характер професійної освіти; суб'єкт-суб'єктний характер стосунків викладачів і студентів; активність у розробці та реалізації виховних програм, орієнтованих на формування в особистості спрямованості тільки на результати, обґрунтовані з гуманістичних позицій, рефлексивного, творчого, морального, художнього, естетичного ставлення до життя, здатності протистояти напору її випадковостей і шкідливих впливів; відкритість освітньої системи; діалогічність навчального процесу; розвивальний характер освітнього середовища; педагогічно доцільне охоплення сфери позааудиторної життя студентів, внутрішньої атмосфери студентських колективів, їх побуту і дозвілля, залучення студентів у творчу діяльність у студентських об'єднаннях, клубах, мистецьких студіях; конвергенція та інтеграція освітніх технологій з установкою на максимальне використання самотності соціуму, культури та освітніх традицій України і регіону; подолання крайнощів як “моноліту освітньої ідентичності”, так і “безмежний освітній вседозвіл”; розвиток студентського самоврядування.
<i>Методичний план</i>	– припускає здійснення особистісно-орієнтованого управління навчальної діяльності студентів; створення комфортного гуманітарного освітнього середовища у ВНЗ, наповнення гуманітарним змістом не тільки гуманітарних, але і математичних дисциплін; забезпечення розвитку суб'єктності студентів у процесі їх професійного становлення; розвиток партнерських відносин між викладачами і студентами як форми прояву суб'єкт-суб'єктної взаємодії; застосування герменевтичних прийомів в освіті, діалогових технологій, що дозволяють засвоювати знання, розвивати пізнавальні процеси, комунікативні здібності, формувати етичні позиції (серед них однією з основних виступає толерантність).
<i>Характерні риси</i>	– з'ясовує інтегрально-діалогічний підхід до освіти, що змінює рольову позицію в навчальному процесі викладачів і студентів, вимагаючи здійснення саморефлексії, самоконтролю і самоактуалізації. Гуманітарний підхід дозволяє майбутнім фахівцям поглянути на навколишній соціокультурний та екологічний простір як на цілісне культурно-інтегративне поле життя, в якому людина і світ неподільні; орієнтує студента на вільний творчий пошук, даючи йому право на помилки, які супроводжуються не покаранням, а зацікавленою підтримкою педагога (в такій атмосфері стає можливим застосування будь-яких форм навчальної роботи - від гнучких до жорстко сконструйованих, якщо тільки вони відповідають потребам учнів і цілям навчального процесу); дозволяє моделювати навчальний процес так, щоб студент відкривав для себе особистісну значущість знань і на цій основі засвоював зміст навчальних предметів; забезпечує гармонізацію культурологічної складової навчального процесу та професіоналізації особистості (при цьому найбільш непродуктивною є постановка питання: “Що важливіше – гуманітаризація або професіоналізація?”, тому що без якісної професіоналізації не може бути сформований фахівець, і навчання у ВНЗ взагалі втрачає свій споконвічний зміст;

Продовження табл. 1

1	2
	однак без гуманітаризації не може бути сформована повноцінна особистість, через професію людина повинна вписатися у простір культури, освоїти її смисли і цінності, розвинути духовність, зрозуміти свою роль в суспільстві; професія знаходить людський сенс лише тоді, коли за нею виявляється щось більш високе і самоцінне, а саме набуття своєї індивідуальності, свого неповторного “людського обличчя” у багатогранному і суперечливому світі культури).
<i>Основні категорії</i>	– включають: гуманістичну спрямованість підготовки фахівців; єдність гуманітарної та професійної культури, культурологічного та компетентнісного підходів; індивідуальну особистісну модель світу; індивідуально-особистісний характер освіти; активну і відповідальну навчальну і педагогічну позицію студентів і викладачів; варіативність змісту і технологій освіти; подолання одномірності особистості; суб’єкт-суб’єктні відносини; діалог; співробітництво; творчість; партнерство; комфортний характер розвиваючого освітнього середовища; рефлексію; самоконтроль; самоактуалізацію і самореалізацію; самопізнання; самоорганізацію; самоврядування; усвідомлений і відповідальний вибір; оптимістичну спрямованість навчальної діяльності та її педагогічного забезпечення; ВНЗ як ефективну навчальну систему.

Як свідчить зміст таблиці 1, гуманітарний підхід накладає свій “відбиток” на аналіз професійної культури майбутніх учителів математики як цілі навчального процесу. Враховуючи результати аналізу акцентів гуманітарного підходу, а також що *культура* це історично певний рівень розвитку суспільства й особистості, вираженого в створюваних матеріальних і духовних цінностях, в системі соціальних норм і закладів, у сукупності відносин людей до природи, між собою і до самих себе, в специфічних типах і способах організації людської життєдіяльності, а також способах і формах взаємного спілкування, поведінки та діяльності в конкретних сферах суспільного життя, а *професія* – це рід трудової діяльності, що вимагає певної підготовки, під *професійною культурою вчителя математики* слід розуміти: *інтегративну якість його мотиваційно-цільової спрямованості (включаючи ціннісно-сміслові установки, ступінь позитивності ставлення до професії, рівень спрямованості на досягнення високих показників у вирішенні поставлених завдань); досконалість застосовуваних для організації і забезпечення ефективності дій трудового колективу технологій (цілепокладання, збору та аналізу необхідної інформації, прогнозування і прийняття рішення, планування, постановки задач, інформаційного, психолого-педагогічного, матеріально-технічного, фінансового та інших видів забезпечення, контролю і оцінки, внесення коректив в ухвалення рішень і план дій), форми і способи ділового спілкування і професійної поведінки; результативність діяльності та затвердження цінностей (встановлюваних і підтримуваних стандартів, правил, принципів, зразків поведінки).*

Оцінка професійної культури вчителя математики з позицій гуманітарного підходу здійснюється через соціальну якість усіх складових його

діяльності. Це означає, що, оцінюючи (і формуючи) рівень розвитку у майбутнього випускника професійної культури, необхідно враховувати, наскільки в його мотивах представлена соціальна значимість його роботи, яка якість цілей, що ставить перед собою педагог, чи володіє він сучасними способами вирішення професійних завдань, в якій мірі орієнтується в умовах власної діяльності, наскільки включений в її процес і чи сприймає результат своєї праці з позицій не тільки власної особистості, але й соціальної значущості.

Вчитель стає професіоналом, який оволодів гуманістичними цінностями, не відразу: “рух у професію” має тривалий і часто тернистий шлях. Якщо на нього дивитися з позицій гуманітарного підходу, то починається він із формування гуманітарно-світоглядної бази, на основі якої відбувається оволодіння способами дій, тобто підвищення “інструментальних механізмів” фахівця. Індивідуальний досвід складається зі сплаву гуманітарної культури та спеціальної компетентності. З накопиченням досвіду з’являється все більше можливостей добитися кар’єрного росту.

Основна умова успішного просування по кар’єрних сходах – цілеспрямоване формування високої професійної культури. Дане формування здійснюється як у процесі навчально-виховного процесу у ВНЗ при освоєнні освітньої програми, так і під час виконання професійних функцій під час проходження педагогічної практики. Воно постає як процес функціонування спеціально створеної педагогічної системи, що змодульована на основі вимог гуманітарного підходу до професійної підготовки фахівців. Результат виражається в появі, розвитку та закріпленні в психології майбутнього випускника (вчителя-математика) необхідних системних властивостей і якостей, що характеризують його як високопрофесійного спеціаліста, який засвоїв гуманістичні цінності сучасного фахівця.

Педагогічна система формування у студентів-майбутніх учителів математики високої професійної культури включає в себе:

- комплекс цілей, пов’язаних із розвитком у студентів професійної мотивації, ядро якої складають гуманістичні цінності;
- утворення високого рівня професійної компетентності (педагогічної, психологічної, комунікативної, організаторської, дидактико-технологічної) та оволодіння способами саморегуляції поведінки і діяльності (самообілізації, визначення темпу і часу активності, релаксації та ін.);
- становлення сучасного творчого мислення;
- появу сукупності професійно важливих якостей (відповідальності, організаційного патріотизму, здатності працювати цілеспрямовано, з перспективою і повною віддачею сил, організованості у повсякденній діяльності, оптимізму, відкритості, лояльності, толерантності, готовності до роботи у педагогічному колективі та ін.);
- зростання майстерності у професійно спрямованому спілкуванні і розвиток прагнення до професійного самовдосконалення;

– суб'єкти навчальної діяльності – особистісний і професійний розвиток яких є кінцевою метою педагогічного процесу і здійснюється у конкретній навчально-виховній ситуації; при цьому стрижневим чинником розвитку виступає керована з боку викладачів, кураторів, деканатів навчальна діяльність студентів;

– змістовий компонент, який лежить в основі гуманітарної та спеціально-професійної компетентності (система теоретичних і практичних завдань, що вирішуються в ході навчальних занять і виконання обов'язків вчителя-предметника, які дозволяють сформуванню необхідний кругозір, світогляд, систему умінь, досвід творчої діяльності й емоційно-ціннісного ставлення до процесу і результатів праці, колег, учнів, батьків, до самого себе);

– суб'єкти управління навчальною діяльністю студентів (викладачів, кураторів, деканати, навчальні колективи та ін.);

– організаційно-методичний компонент, що включає додатково до вимог гуманітарного підходу, оптимізацію змісту навчальних програм (програм підвищення кваліфікації) та програм практик, їх узгодження між собою, високу якість проведення теоретичних та практичних занять, методичне забезпечення навчальної діяльності студентів, чітке визначення форм, способів, послідовності навчальної діяльності студентів (вчителів математики), технології їх звітності, порядку управління їх діяльністю;

– результативний компонент, що виражається у готовності випускників до успішної професійної діяльності і подальшого підвищення професійної культури з позицій гуманітарного підходу.

Структурно процес розвитку у студентів майбутніх учителів математиків професійної культури включає кілька періодів.

I. *Формуючий* – основний зміст якого складає діяльність педагогічного колективу ВНЗ з управління гуманітарним і професійним розвитком студентів у процесі здійснення ними навчальної діяльності.

II. *Розвивально-закріплюючий* – зміст якого складають: розвиток професійної мотивації; підвищення професійної компетентності; збагачення вміннями саморегуляції.

III. *Рефлексивний* – реалізація готовності студентів здійснювати систематичний і об'єктивний аналіз своєї діяльності, співвідносячи її з гуманістичними критеріально-оцінними орієнтирами, розроблення та реалізація планів професійного саморозвитку.

Висновки. Гуманітарний підхід, як один з головних напрямів підвищення якості вищої освіти майбутніх учителів математиків, впевнено займає позицію ключової методології її модернізації. Однак процес упровадження важливих методологічних акцентів гуманітарного підходу в практику підготовки вчителів математиків йде повільними темпами. Це, в першу чергу, пов'язано з невизначеністю понятійного апарату гуманітарно-орієнтованого навчання студентів-математиків і шляхів його практичного впровадження. Оцінювання якості процесу формування професійної куль-

тури вчителя математики з позицій гуманітаризації професійної освіти слід здійснювати за процесуальним (ступінь реалізації професійної підготовки студентів щодо вимог гуманітарного підходу) і результативним (ступінь гуманістичної спрямованості спеціаліста та його готовності на високопрофесійному рівні вирішувати професійні завдання) критеріями. Чим і визначаємо наступний напрям дослідження з формування професійної культури майбутніх учителів математики.

Список використаної літератури

1. Акусок А. М. Теоретичні засади формування загально педагогічної підготовки майбутнього вчителя: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / А. М. Акусок; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2009. – 21 с.
2. Кіяшко О. О. Інноваційні педагогічні технології підготовки молодших спеціалістів у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / О. О. Кіяшко; Луганськ. держ. пед. ун-т ім. Т Шевченка. – Л., 2001. – 16 с.
3. Одарій В. В. Підготовка майбутніх педагогів до правового забезпечення професійної діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / В. В. Одарій; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2005. – 21 с.
4. Ніколаєнко С. М. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України: автореф. дис. ... док. пед. наук: 13.00.06 / С. М. Ніколаєнко; Держ. вищ. навч. заклад “Університет менеджменту освіти”. – К., 2009. – 44 с.
5. Петрова Т. М. Гуманізація навчально-виховного процесу у “реформаторській” педагогіці кінця XIX – початку XX століття: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Т. М. Петрова; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С.Сковороди. – Х., 2000. – 14 с.
6. Прокопів Т. В. Дидактичні засади структурування змісту гуманітарної освіти майбутніх учителів фізичного виховання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 / Т. В. Прокопів; Волинський держ. ун-т ім. Л. Українки – Л., 2005. – 24 с.
7. Черньонков Я. О. Формування професійної культури майбутнього вчителя іноземної мови: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Я. О. Черньонков.; Кировоград. Держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кировоград, 2006. – 22 с.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2015.

Теплицкая А. О. Гуманитарный подход как методологическая основа формирования профессиональной культуры будущих учителей математики

В содержании статьи представлена целесообразность использования гуманитарного подхода в профессиональной подготовке будущих учителей математики. По мнению автора, такой подход является одним из основных компонентов методологии процесса формирования профессиональной культуры специалиста – учителя математики.

Ключевые слова: гуманизм, гуманитарный подход, профессиональная подготовка учителей математики, профессиональная культура.

Teplitskaya A. Humanitarian Approach as a Methodological Basis of the Future Mathematics Teachers' Professional Culture Formation

This article presents the advisability of using the humanitarian approach in the training of the future mathematics teachers. As to the author's opinion, such an approach is one of the main components of the methodology in the process of professional culture formation of the specialist - the teacher of mathematics. A lot of attention to the research of the above mentioned phenomenon in the context of the national system of higher education is given to in this paper. The significant relevance is the need to attach great importance to such

considerable issues as the direction of the process in teaching mathematics on the formation of common cultural competence as the system characteristics of the individual, that contributes to the quality increasing of the mathematical education of the students, to the development of a conscious, interested and motivated attitude toward the study of mathematics, the formation of personal qualities of students. The ways are accomplished to search such an approach in the process of professional culture formation of the mathematics teachers that would integrate all known methodological approaches, and at the same time, could take into account the trends of the time. Such an approach is the humanitarian approach in the training process of the specialists. The article analyzes the conceptual aspects of the humanitarian approach, which may be useful in the context of professional culture formation of the future mathematics teachers. Today the humanitarian approach, as one of the main ways of the quality increasing in higher education of the future teachers of mathematics, confidently keeps the position of a key methodology for its modernization. However, the implementation process of the important methodological emphasis of the humanitarian approach into the practice of training the teachers of mathematics has been moving slowly. This is primarily connected with the uncertainty of the conceptual apparatus in the humanitarian-based teaching of the students, studying mathematics, and ways of its practical implementation.

Key words: *humanism, humanitarian approach, training teachers of mathematics, professional culture.*